

Hvad sker der med ældreplejen?

Danmark deler med andre lande ønsket om at finde den mest effektive, bedste og brugervenlige måde at levere ældrepleje på. Kan vi lære af andre landes erfaringer?

SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd arrangerede i sommeren en *international forskerkonference om ældrepleje* for at se, hvad de internationale tendenser er inden for fire hovedtemaer:

Hvem har ansvar for ældreplejen?

Selvom det i en række lande nu er mere almindeligt, at det offentlige har ansvar for ældreplejen, blev vi mindet om, at familien altid trækker det tungeste læs – også i de nordiske lande. Men leveringen af den offentlige pleje er i dag ofte markedsbaseret, specielt i lande som Storbritannien, USA og Australien. Kan kommercielle interesser og omsorgsrationalitet kombineres? Hvordan forsvarer man de ældres interesser, og hvordan sikrer man kvaliteten? I Storbritannien, hvor mindst 30 % af plejen er markedsbaseret, har man indført offentlige vagthunde, som skal overvåge virksomhederne. Men de ældre har ingen reelle forbrugerrettigheder og er sårbare, hvis virksomheden går ned og hjem.

Mange steder forsøger man at inddrage den frivillige sektor, fx i Storbritannien, hvor man mener, at de frivillige organisationer kan yde noget, der er lidt bedre end det offentlige, fordi de ikke er baseret på et profitorienteret idegrundlag. Men dette idegrundlag går sjældent hånd i hånd med kravet om mere dokumentation.

Nye styringsformer

Netop forsøget på at styre ældreplejen mere effektivt er et gennemgående tema i mange lande. *New Public Management (NPM)* har været den førende styringsform - med nationale variationer. I Danmark har NPM mest handlet om standardisering og effektivt res-

sourceforbrug. Men vi bliver inspireret af andre landes effektiviseringsforsøg, og i dag handler det om at udvikle kvalitet og om at involvere den enkelte. Det gælder dog fortrinsvis de ældre, som gerne må påtage sig et ansvar, fx for at vælge leverandør, men i mindre grad omsorgspersonalet, som helst skal agere som ukritiske serviceleverandører.

Omsorgsarbejdere

At være omsorgsarbejder i en sektor underlagt NPM kræver dermed balancegang mellem en omsorgs- og effektivitetsrationalitet. Omsorgsarbejdere i andre lande har dog helt andre problemer. Arbejdsvilkårene for omsorgspersonalet er præget af store forskelle bare inden for Europa. I Italien bliver størstedelen af ældreplejen fx ydet af illegale indvandrere, som arbejder helt uden kontrakter og ofte under kummerlige vilkår. De bor i den ældres/pårørendes hjem, og det er ikke usædvanligt, at man som illegal omsorgsmedarbejder må arbejde alle ugens dage og på alle timer af døgnet.

Svenske omsorgsmedarbejdere har forskellige arbejdsvilkår, afhængigt af om de arbejder inden for ældre- eller handicapsektoren. Der er i de seneste år skåret gevaldigt i serviceniveauet inden for ældreplejen, og familien må i dag træde mere til, mens tilbuddene til handicappede er blevet forbedrede. Omsorgsmedarbejderne har derfor meget forskellige arbejdsvilkår, fx mht. arbejdsbyrde og mulighed for at imødekomme behov. Dette skaber også forskelle for brugerne. Handicappede i Sverige har mulighed for at leve et relativt uafhængigt liv, mens ældre må ty til familien. Da handicappede jo også bliver ældre en dag, kan overgangen til

alderdommen opleves som et betydeligt tab af sociale rettigheder.

Service eller penge?

Nogle af de fordele, som handicaporganisationer har kæmpet for, kommer dog de ældre til gode i dag, fx *det personlige budget*, som har vundet indtog fx i Holland og Storbritannien. I sidstnævnte land viser det sig, at det ikke kun er de stærke ældre, som benytter sig af pengeordningen, men også meget omsorgsafhængige ældre. Det største problem er, at der ikke er megen frihed i ordningen, idet budgetterne er fastlagt på forhånd med bestemte formål og bestemte leverandører.

Fælles problemer, fælles løsninger?

Konferencen bekræftede, at vi på tværs af de deltagende 23 lande deler en række udfordringer. Vores handlerum afhænger af de socialpolitiske traditioner og af de normer og værdier, som er herskende i hvert enkelt land, fx i forhold til arbejdsfordelingen mellem familie, marked og stat. Men der er stadig bevægelse, og vi benytter os gerne af andre landes løsningsmodeller, som vi så tilpasser til vores hverdag. De løsningsmodeller, vi vælger, har dog forskellige konsekvenser – ikke kun ift. hvor meget de belaster os økonomisk, men også for den ældre persons sociale rettigheder og muligheder, og for omsorgsarbejdernes arbejdsvilkår og identitet.

Alle de præsenterede papers fra konferencen kan findes på www.sfi.dk/transformingcare

Seniorforsker Tine Rostgaard
Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI)